

היום נלמד בעזרת ה':

יומא דף נ

בדף הקודם הסתפקה הגמרא, מה הדין במקרה שמת הכהן הגדול לאחר שחיטת הפר קודם זריקת דמו – האם הכהן שנכנס תחתיו זורק את הדם, או שהוא צריך לשחוט פר חדש?

'והוציא את כל הפר': פסוק זה נאמר לאחר שחיטת הפר, מוכח שגם לאחר שחיטתו נקרא 'פר'? הגמרא דוחה, כוונת הפסוק שיוציא את כל מה שנשאר מהפר (כלומר ממה שהיה קרוי 'פר').

ואת פר החטאת וכו' יוציא אל מחוץ למחנה: מפסוק זה מוכח שעדיין נקרא 'פר'?

ותיפוק ליה דחטאת שמתו בעליה: ישנו כלל שחטאת שמתו בעליה לפני הקרבתה הולכת למיתה. והרי הפר של כהן גדול הוא קרבן חטאת – ואם כן אין מקום לספק הנ"ל, שהרי בלאו הכי צריך להביא פר חדש?

אלא שהכלל ש'חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא' - נאמר רק על קרבן יחיד ולא על קרבן ציבור. ואם כן, אם נוכיח שהפר הוא קרבן ציבור – תתורץ הקושיא.

דתנן אמר לו רבי מאיר: בברייתא מובאת מחלוקת תנאים. לדעת תנא קמא קרבן ציבור דוחה שבת וטומאה ואילו קרבן יחיד לא דוחה אותם. אמר לו רבי מאיר הרי פר של יום הכיפורים [וכן מנחת חביתין של כהן גדול, וקרבן פסח] – שהם קרבנות יחיד דוחים שבת וטומאה?

לכאורה תנא קמא חולק עליו וסובר שפר יום הכיפורים הוא קרבן ציבור – והנה הוכחה לדבר.

הגמרא דוחה. שהרי ישנו עוד תנא שחולק על תנא קמא: אמר לו רבי יעקב הרי פר העלם דבר של ציבור (כשהורו בית דין הגדול איסור בשגגה ועשו רוב העם אחרי הוראתם) [וכן שעירי עבודת כוכבים (כנ"ל שהורו בית דין לעם לעבוד עבודה זרה), וקרבן חגיגה] – שהם קרבנות ציבור אינם דוחים שבת וטומאה?

(המשך בדף הבא ↓)

והרי אין חולק על כך ש'פר העלם דבר של ציבור' הוא קרבן ציבור, מכאן שגם רבי מאיר לא חולק על תנא קמא בנקודה הזו (האם הפר הוא קרבן יחיד או ציבור).

אלא רבי מאיר ורבי יעקב נחלקו על הכלל שהעמיד תנא קמא; שכל קרבן ציבור דוחה שבת וטומאה – על זה הקשה רבי יעקב. וכן שכל קרבן יחיד לא דוחה שבת וטומאה – על זה הקשה רבי מאיר.

ורבי מאיר ורבי יעקב סוברים שהכלל הוא זה: כל קרבן שזמנו קבוע -בין יחיד בין ציבור- דוחה שבת וטומאה.

איתיביה אביי: לסיכום, רבין בר רב אדא רצה לתרץ שהפר הוא קרבן ציבור, אך רבא דחה את דבריו שהוא קרבן יחיד. ועל כך מקשה עליו אביי.

פר ושעיר של יום הכיפורים שאבדו: והפריש קרבנות אחרים תחתיהם והקריבום, ואחר כך נמצאו הראשונים (וכן בשעירי עבודת כוכבים שאבדו ונמצאו) – לדעת רבי יהודה ילכו למיתה. לדעת רבי אלעזר ורבי שמעון ירעו עד שיפול בהם מום, וימכרו ויקנו בכסף עולות נדבה של ציבור, מכיון שהלכה למשה מסיני שאין חטאת ציבור שהתכפרו בעליה מתה. מוכח שהפר הוא קרבן ציבור.

רבא דוחה. ה'פר' האמור הוא 'פר העלם דבר של ציבור', וה'שעיר' הוא שעיר של יום כיפור.

והתניא: במפורש שמדובר בפר של יום הכיפורים? ולכן רבא מסכים שהפר הוא קרבן ציבור. אלא שהוא גורס בבריתא 'שאין חטאת השותפין מתה'. דבר זה נפקא-מינה לענין שבט הכהנים שעברו עבירה על פי הוראת בית דין, שאינם מביאים 'פר העלם דבר של ציבור' כמו שאר השבטים. טעם הדבר מכיון שאין להם נחלה בארץ ומשכך אינם נקראים 'קהל' (ורק כאשר 'ונעלם דבר מעיני הקהל' מביאים את הקרבן).

ת"ש דבעי רבי אלעזר: לדעת רבי מאיר הנ"ל הסובר שפר יום הכיפורים הוא קרבן יחיד – האם 'עושה תמורה' - דהיינו שאם המירו קרבן קדוש בבהמה אחרת, גם הבהמה השניה נהיית קדושה כמותו או לא (ביאור צדדי הספק להלן)? לכאורה מוכח שישנו תנא החולק על רבי מאיר וסובר שהוא קרבן ציבור.

גופא: הגמרא חוזרת לברר את הספק של רבי אלעזר בדעת רבי מאיר לענין תמורה הנ"ל.

(המשך בדף הבא ↓)

מאי קא מבעי ליה: ישנו כלל שרק הבעלים של קרבן יחיד יכול להמיר אותו בבהמה אחרת (כלומר לעשות גם אותה קדושה), אבל אי אפשר לעשות כן בקרבן ציבור. את הפר של יום הכיפורים מקדיש אדם יחיד – הכהן הגדול, אבל מתכפרים בו אנשים רבים – אחיו הכהנים. אולי הספק הוא: האם הולכים אחר 'המקדיש' – ואז עושה הפר תמורה, או הולכים אחר 'המתכפרים' – ואז אינו עושה תמורה?

א"ר אבהו א"ר יוחנן: שלושה דברים בענין אדם המשלם מעצמו את חובתו של חבירו: א. המקדיש את בהמתו לקרבן עבור חבירו, ולאחר מכן נפל מום בקרבן וצריך לפדותו מההקדש בבהמה אחרת – אם המקדיש פודה את הקרבן הוא צריך להוסיף חומש, אבל אם המתכפר פודה לא.

ב. והמתכפר עושה בקרבן תמורה – כי הוא נחשב הבעלים של הקרבן וכאמור רק הבעלים יכול לעשות תמורה.

ג. התורם מפירותיו על פירות של חבירו – הוא מקבל את טובת ההנאה מכך. דהיינו שאם יבוא ישראל שביתו נשואה לכהן, ויתן לו כסף בכדי שיתן את התרומה לנכד שלו הכהן – התורם מקבל את הכסף.

נמצא שאין מקום להסתפק האם המקדיש עושה תמורה?

הגמרא מתרצת שהספק הוא: האם הכהנים מתכפרים בקרבן באופן עקרוני - כלומר יש להם חלק בכפרה ואז הוא קרבן ציבור ואינו עושה תמורה, או שהם רק מתכפרים אגב הכהן הגדול, כמשל דבר שצף על פני המים (=קופיא) - ואז הוא קרבן יחיד ועושה תמורה.

ת"ש חומר בזבח: ישנם דברים שבהם הזבח (הקרבן המקורי) - חמור יותר, וישנם דברים שבהם התמורה שלו חמורה יותר:

זבח נוהג גם בציבור, אך תמורה לא נוהגת בקרבן ציבור. זבח דוחה שבת וטומאה, אך לא תמורה. זבח עושה תמורה, אבל תמורה אינה עושה תמורה נוספת.

תמורה חלה על בעל מום קבוע (ככתוב 'רע בטוב או טוב ברע'), אבל זבח לא - דהיינו אי אפשר להקדיש בהמה בעלת מום כזו לקרבן. תמורה אם מחלל אותה אינה יוצאת לחולין לגמרי אלא רק לענין זביחה ואכילה, ואילו זבח יוצא לחולין גם לענין לעשות בו עבודה וגזיזת צמרו.

(המשך בדף הבא ↓)

לכאורה 'הזבח' המדובר הוא 'פר כהן גדול'. ולכן מצד אחד הוא דוחה שבת וטומאה (כמו קרבן ציבור) - בגלל שקבוע לו זמן, ומצד שני הוא עושה תמורה - כי הוא באמת קרבן יחיד.

א"ר ששת: 'זבח' זה אינו פר של יום הכיפורים אלא 'האיל' שהכהן הגדול מביא, שהוא קרבן יחיד ולכן עושה תמורה, והוא דוחה שבת וטומאה בגלל שקבוע לו זמן.